

Asia: VN/7747/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Yleistukilaki

Yleinen näkemyksenne työskentely- ja asumisaikavaatimuksen asettamisesta tavanomainen yleistuen saamisen edellytykseksi

Mikkelin kaupunki kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta (VN/7747/2024)

Mikkelin kaupunki katsoo, että työskentely- ja asumisaikavaatimusten ensisijaisena tavoitteena tulisi olla kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen. Vaatimukset voivat muodostua kohtuuttomiksi erityisesti niille, joiden edellytykset työmarkkinoille pääsyyn ovat heikot heti maahantulon jälkeen. Esityksessä ei ole riittävästi arvioitu, miten kiristyvät ehdot vaikuttavat kotoutumispolkujen viivästymiseen ja kuntien palvelutarpeiden kasvuun. Työssäoloehdot vastaavan vaatimuksen asettaminen tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi voi johtaa siihen, että erityisesti vasta maahan muuttaneet jäävät ilman välttämätöntä taloudellista perusturvaa.

Mikkelin kaupungin näkemyksen mukaan työskentelyvaatimuksen tulisi olla joustava ja ottaa huomioon kotoutumisvaiheen alkuvaiheet, alueelliset työmarkkinat ja erityisen haavoittuvassa asemassa olevien kotoutujaryhmien tilanne.

Kolmen vuoden asumisaikavaatimus vaihtoehtoisena ehtona voi käytännössä sulkea tuen piiristä henkilöt, joilla olisi aktiivinen halu ja kyky kotoutua, mutta jotka tarvitsevat tukea heti alkuvaiheessa.

Mikkelin kaupunki korostaa, että kotoutumisen alkuvaiheen tukeminen on kriittistä sekä työllistymisen että kuntiin kiinnittymisen kannalta. Laadukkaat palvelut luovat pitovoimaa. Kolmen vuoden odotusaika voi johtaa kotoutumisen viivästymiseen, toimeentulotuen käytön kasvuun ja kuntien kustannusten nousuun.

- **Tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi asetettaisiin vaatimus työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon täyttämisestä. Näkemyksenne työskentelyvaatimuksesta**

- **Vaihtoehtoisesti tavanomaisen yleistuen edellytykset voisi täyttää kolmen vuoden asumisella Suomessa. Näkemyksenne asumisaikavaatimuksesta**

-

Yleinen näkemyksenne kielitaitoa koskevista poikkeuksista työskentely- ja asumisaikavaatimuksen soveltamiseen

-

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

-

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka on osoittanut riittävän suomen tai ruotsin taidon (Eurooppalaisen viitekehyksen mukainen B1.1 taso) kielen kahdella osa-alueella. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

Kaupunki pitää perusteltuna, että kielitaitoa osoittavat henkilöt voivat saada tukea ilman täyttä työskentely- tai asumisaikavaatimusta. Tämä tukee järjestelmän kannustavuutta ja vastaa kotoutumisen tavoitteita. On kuitenkin varmistettava, että kielitaidon osoittamisen keinot ovat yhdenvertaiset alueesta riippumatta ja että riittävä koulutuskapasiteetti on olemassa. B1.1-kielitaitotason vaatimus on korkea, eikä ole kaikille saavutettavissa kohtuullisessa ajassa. Vamman tai vastaavan syyn poikkeus kielitaidon osoittamisessa on välttämätön yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

- **Esityksessä on arvioitu, että suurin osa osoittaisi kielitaitonsa kotoutumiskoulutuksesta saatavalla todistuksella. Lisäksi mahdollistettaisiin maksuton keskitason YKI-tutkinnon suorittaminen. Näkemyksenne kielitaidon osoittamisen tavoista**

-

- **Kielitaidon osoittamisen tavat määritettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Näkemyksenne tätä koskevan asetuksenantovaltuuden antamisesta**

-
- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka vamman tai muun vastaavan syyn takia voi osoittaa kielitaitoaan. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**
-

-
- **Esityksen toimeenpanoon liittyy sekä Kelan että työvoimaviranomaisen toimivaltaan kuuluvia asioita. Näkemyksenne toimeenpanoprosessin toimivuudesta**
-

Näkemyksenne yleistukilain 8 §:n mukaisen ulkomaalaista koskevan rajoituksen muuttamisesta tilapäisen suojelun oleskeluluvalla maassa olevien osalta

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki

Näkemyksenne palveluun pääsemisen takuuajasta

Palvelutakuun toteuttaminen käytännössä edellyttää, että kaikille kotoutumistukeen oikeutetuille löydetään jokin tarkoituksenmukainen palvelu kuuden kuukauden sisällä. On olemassa riski, että palveluvalintoja tehdään veloitteen täyttämiseksi vaikuttavuuden kustannuksella.

On tärkeää varmistaa, että erityisesti nopeasti työmarkkinoille eteneville kotoutujille pystytään tarjoamaan

oikea-aikaiset ja laadukkaat palvelut. Palveluun pääsyn takuuajalla voidaan varmistaa, että kotoutumisen alkuvaiheen tärkeät palvelut käynnistyvät ajallaan. Edellytyksenä on kuitenkin, että palveluja pystytään toteuttamaan yhdenvertaisesti ja niiden tuottamisen resurssointi on riittävää. Takuuajan sisällä tarjottavien palveluiden tulee olla laadukkaita, saavutettavia ja ennen kaikkea yksilöllisiin tarpeisiin vastaavia. Kielikoulutuksen ja ohjauksen on oltava riittävän intensiivisiä vastaamaan asiakkaan tarpeeseen.

Näkemyksenne takuuajan kuluessa tarjottavista palveluista

Palveluun pääsyn takuuajalla voidaan varmistaa, että kotoutumisen alkuvaiheen tärkeät palvelut käynnistyvät ajallaan. Edellytyksenä on kuitenkin, että palveluja pystytään toteuttamaan yhdenvertaisesti ja niiden tuottamisen resurssointi on riittävää. Takuuajan sisällä tarjottavien palveluiden tulee olla laadukkaita, saavutettavia ja ennen kaikkea yksilöllisiin tarpeisiin vastaavia. Kielikoulutuksen ja ohjauksen on oltava riittävän intensiivisiä vastaamaan asiakkaan tarpeeseen.

Nykytilanteeseen verrattuna työllisyyspalveluilta edellytetään laajempaa panostusta kotoutumista

edistävien palvelujen järjestämiseen. Kokemuksen perusteella aikarajapainetta voidaan ratkaista hankkimalla kevyitä kartoittavia palveluja, jotka täyttävät velvoitteen mutta eivät välttämättä johda asiakkaan etenemiseen. Tämä lisää kustannuksia ja hallinnollista työtä ilman merkittävää hyötyä kotoutujalle.

Näkemyksenne takuuajan toteutumisen valvonnasta

Asiakkaiden tilanteen seuranta on jo nykyisellään osa työllisyyspalvelujen prosessia, joten palvelutakuun valvonta ei muodosta kokonaan uutta työvaihetta. Jos palvelut pystytään järjestämään, valvonta ei aiheuta merkittävää lisätyötä. Haaste syntyy silloin, kun palveluja ei ole saatavilla – tällöin valvontavelvoite sitoo työaika ilman, että asiakkaan tilannetta voidaan parantaa. Tämä korostaa riittävän palvelukapasiteetin merkitystä.

Laki yleisistä kielitutkinnoista

Näkemyksenne maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon suorittamisen mahdollistamisesta

Maksuton keskitason YKI-tutkinto lisää yhdenvertaisuutta ja parantaa kotoutujien mahdollisuuksia osoittaa kielitaito. On varmistettava, että testipaikkoja on riittävästi kaikkialla Suomessa.

Esityksen vaikutukset ja perustelut

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista kotoutumisen kannusteisiin

Etuuden sitominen palveluihin ja kielitaidon edistymiseen on periaatteessa perusteltua ja linjassa työvoimapalveluiden yleisten periaatteiden kanssa. Ongelmaksi muodostuu tilanne, jossa asiakkaalle ei pystytä tarjoamaan aidosti saavutettavaa tai laadukasta palvelua. On riski, että heikosti tuotettujen palvelujen seurauksena asiakkaan etuuden taso laskee ilman, että asiakkaalla on ollut realistista mahdollisuutta osallistua tarkoituksenmukaiseen palveluun. Tämä voi heikentää jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden tilannetta.

Vaikutuksia tulisi arvioida tarkemmin. Esitys sisältää yksilötasolla heikentäviä elementtejä, jotka voivat viivästyttää kotoutumisen alkuvaihetta. Laadukkaat, saavutettavat ja yksilöllisesti joustavat palvelut ja tuki kotoutujalle tulee turvata.

Vaatimusten tulee olla suhteellisia ja yhdenvertaisia. On varmistettava, ettei esitys johda kotoutujien tosiasiallisen yhdenvertaisuuden heikkenemiseen.

Esityksen aikataulu on kunnille tiukka ja vaatii joustoa, selkeitä ohjeita sekä tukea toimeenpanossa

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista

Esitys siirtää kustannuksia valtiolta kunnille, erityisesti, jos kotoutumisen alkuvaiheen tuki ei toteudu ajoissa ja kotoutuja siirtyy toimeentulotuelle. Esitys voi lisätä alueellisia eroja palveluiden saatavuudessa ja vaikuttaa kuntien kykyyn vastata kotoutujien moninaisiin tarpeisiin.

Esitys lisää työllisyyspalvelujen velvoitteita, mutta ei sisällä kompensoivaa rahoitusta kunnille tai työllisyysalueille. Samanaikaisesti kunnat ja työllisyysalueet ovat jo merkittävien paineiden alla TE palvelujen järjestämisvastuun siirron ja työttömyysturvan rahoitusvastuun kasvun vuoksi. Esityksen toimeenpano edellyttää lisää henkilöstöresursseja, lisää palveluostoja ja lisää hallinnollista työtä.

Kokonaisuutena esityksellä on selviä ja kasvavia taloudellisia vaikutuksia ilman vastaavaa rahoitusta valtiolta.

Näkemyksenne esityksen muista vaikutuksista

Vaatimusten tulee olla suhteellisia ja yhdenvertaisia. On varmistettava, ettei esitys johda kotoutujien tosiasiallisen yhdenvertaisuuden heikkenemiseen.

Aikarajavelvoitteet voivat ohjata resursseja pois työllisyyspalveluiden yritysysteistyöstä ja vaikuttavista palveluista. Lisäksi

palvelujen saavutettavuus, laatu ja tarkoituksenmukaisuus voivat heikentyä, jos kapasiteetti ei riitä.

On riski, että palvelut pirstaloituvat ja osa asiakkaista jää tosiasiallisesti heikompaan asemaan.

Näkemyksenne esityksen suhteesta perustuslakiin sekä EU-lainsäädännön ja muiden kansainvälisten velvoitteiden vaatimuksiin

-

Voimaantulo

Näkemyksenne esityksen voimaantulosta

Voimaantulon aikatauluun ei ole erityistä huomautettavaa. Esityksen haasteet johtuvat velvoitteiden kasvusta, eivät voimaantulon ajankohdasta tai siirtymäajan pituudesta.

Kotoutumistuki ja palveluun pääsemisen takuu aika koskisivat tilanteita, joissa henkilö muuttaa Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan. Näkemyksenne tästä siirtymäsäännöksestä

-

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muuta lausuttavaa esityksestä.

-

Hälikkä Riikka
Mikkelin kaupunki